

**U
nodigt
mij
aan tafel**

MET VERLANGEN AVONDMAAL VIEREN

Hanna Jongejan-Kater

Maarten J. Kater

Ĵ/groen

INHOUD

Inleiding	5
Hoofdstuk 1 Zien	9
Hoofdstuk 2 Geloof	19
Hoofdstuk 3 Hoop	29
Hoofdstuk 4 Liefde	37
Hoofdstuk 5 Verlangen	47
Hoofdstuk 6 Verzadiging	55
Hoofdstuk 7 Vreugde	65
Hoofdstuk 8 Proeven	73
Eindnoten	81

Inleiding

Welkom aan tafel!

Je hebt een boek in handen over het Avondmaal. Het kan zijn dat je dit boek hebt gekregen als belijdenisgeschenk en even een drem-pel over moest. Misschien heb je je afgevraagd: is dit wel wat voor mij om te lezen? Maar het kan natuurlijk ook zijn dat je juist zelf greep naar een boek met deze titel. Hoe dan ook, er is een Gastheer Die ernaar uitziet om aan tafel te gaan met allen die Hem lief hebben gekregen.

Zie jij uit naar de volgende viering van het Heilig Avondmaal, of schrik je nog altijd als je hoort dat de volgende zondag de zogenaamde 'voorbereidingszondag' gehouden zal worden? Het kan helpen om eens na te denken over jouw verlangen of schrik. Wat is het dat je verlangen heviger maakt? Of waarom schrik je (nog steeds) zo? Misschien herken je jezelf niet eens in een van deze twee woorden, maar ga je gewoon (niet) aan. Zeker dan wil dit boek graag iets met je delen. Want 'gewoon' is het Heilig Avondmaal allerminst. En gewoon niet aangaan, is niet gewoon.

Wie belijdenis heeft afgelegd, heeft – zo is dat in de Gereformeerde Kerken geregeld – het recht om Avondmaal te vieren. We kennen geen open Avondmaal, maar verwachten daar allen die door het geloof aan Hem verbonden zijn. Daarom leg je eerst belijdenis af voordat je Avondmaal viert. Volgens de klassiek gereformeerde traditie is dat recht zelfs een plicht.

Daarmee is ook het verband aangegeven tussen je doop, je belijdenis en het aangaan aan tafel. Dat is geen vanzelfsprekend verband. Je doop roept om een 'amen'. Gods beloven vraagt ons geloven. Ken je de gouden zin die klonk toen je gedoopt werd? 'Dat de Heilige Geest ons wil toe-eigenen (schenken) wat we in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven.'

Door het werk van de Geest ga je deze twee geschenken van vergeving en vernieuwing als iets moois zien, als gaven die je echt nodig hebt. Zonder deze geschenken ben je nergens. Je wordt verlegen om wat beloofd is, omdat je ook met je bestaan als zondaar anders geen raad weet. De keerzijde is dat je een hekel hebt aan alles wat Hem onteert. Wat een verdriet als dat toch weer misgaat ... Je wordt innig verbonden met de Heere en verlangt ernaar om je aan Hem toe te vertrouwen, Hem lief te hebben en Hem te gehoorzamen.

Dat is toch de reden waarom je belijdenis wilde afleggen? Daarom wordt ook in de vragen die aan je gesteld zijn de relatie gelegd met het Heilig Avondmaal. Er zijn formuleringen die heel direct vragen of je ernaar verlangt om de dood van de Heere te verkondigen. Soms is dat niet zo direct, maar is gevraagd of je belooft, door de genade van God in de belijdenis van de 'zaligmakende leer', standvastig te zullen blijven en daarin te leven en te sterven (Voetius).

Moet je dan niet zeker weten dat je bekeerd bent? Je eert de Gastheer wanneer je honger en dorst hebt naar wat Hij voor je op tafel heeft klaargezet. Je mag komen als je niet meer weg kunt blijven. Het Heilig Avondmaal is juist ingesteld om het zwakke geloof te versterken. Als je geen kracht in je benen hebt, wil Hij je dragen.

U nodigt mij aan tafel. In deze uitnodiging ligt de toestemming van de Gastheer. *Met verlangen Avondmaal vieren* geeft aan dat dit boek dat verlangen inderdaad wil opwekken en versterken. Het is

het verlangen van een bruid naar haar bruidegom. Het verlangen om samen te zijn. In de taal van de Bijbel: verlangen naar de gemeenschap met Christus. Dat is heel persoonlijk, maar dat doe je in gemeenschap met de Kerk van alle eeuwen. Je viert samen het Avondmaal met allen die de Heere Jezus hebben lief gekregen. Daarom lees je ook enkele persoonlijke verhalen en hoor je stemmen uit het verleden en het heden die woorden geven aan de rijkdom van het Heilig Avondmaal.

Alle ingesprongen, grijze alinea's in dit boek geven passages weer uit het 'Formulier om het Heilig Avondmaal te houden', zoals opgenomen in de hertaling van de zogenaamde 'Liturgische formulieren uit de gereformeerde traditie', die in bijna ieder psalmboekje te vinden zijn.

HOOFDSTUK 1

Zien

Het verleden in het heden – tegenwoordigheid van Geest

Bij het vieren van het Heilig Avondmaal gaat het niet om ons, over wie wij zijn of wat wij doen. De Heere Jezus stelde het Avondmaal in met een heel andere bedoeling: 'Doe dat tot Mijn gedachtenis.' Hij wil dus dat we op Hem gericht zijn aan de tafel. Hoe dan? Centraal voor de wijze waarop we onze blikrichting laten bepalen, is het woord *gedachtenis*. Het gaat om het gedenken van de Heere Jezus: Wie Hij is en wat Hij gedaan heeft. Misschien is alleen dit al een bevrijdende gedachte voor je? Ik hoef nu eens een keer niet aan mezelf te denken door mijn blik naar binnen te richten, maar ik mag naar buiten kijken. Er is hier maar één 'Blikvanger' en dat is Hij.

'Neem, eet, dit is Mijn lichaam dat voor u gebroken wordt. *Doe dat tot Mijn gedachtenis.*'

'Opdat wij nu tot onze hulp en troost het Avondmaal des Heeren mogen houden, is voor alles nodig... dat wij het houden met het doel waartoe de Heere Christus het heeft bevolen en ingesteld, namelijk *tot Zijn gedachtenis.*'

Daar en toen

Het woord *gedenken* wil meer zeggen dan herdenken. Toch is dat

wel een belangrijk aspect. We herdenken allerlei feiten uit het verleden. Daar en toen gebeurde iets, en daar denken we dan aan terug. Gedenken vormt een rode draad door Israëls geschiedenis. Hét feit in die geschiedenis, de verlossing uit Egypte, is een feest. 'Deze dag moet voor u een gedenkdag worden. U moet hem vieren als een feest voor de HEERE.' (Ex. 12:14) Het gaat om een jaarlijks gedenken van de verlossing uit de slavernij; tijdens het Pascha, in het bijzonder tijdens de maaltijd. Zo'n gebeurtenis houdt je in ere. Eigenlijk gaat het bij gedenken altijd om stilstaan bij wat God heeft gedaan: 'Ik zal de daden van de HEERE gedenken, ja, ik zal denken aan Uw wonderen van oudsher' (Ps. 77:12).

Aan de tafel van het Heilig Avondmaal sta je stil bij het dáár en tóén. Zoiets als: 'Als ik in gedachten sta, bij het kruis van Golgotha ...' Een moment van terugdenken aan het werk dat Jezus volbracht heeft, het offer van Zijn leven. Je gedachten mogen zich vullen met het terugdenken aan Zijn lijden en sterven. Dat is bitter en zoet.

Ziet u Hem? Wat moet u aan het Avondmaal doen als u Hem niet ziet? Wat moet je aan de tafel doen zonder Hem waarvan in het Avondmaalsformulier staat: 'Ik voor u. Anders had u de eeuwige dood moeten sterven.' Het geloof zegt: Schitterende Heere Jezus, als er één is die in het middelpunt mag staan, is Hij het. Als er één is die onze eer, ons hart, mag krijgen, is Hij het. Wonderlijk trouwens dat Hij en wij aan het Avondmaal bij elkaar komen. De tafel blijft niet leeg, maar gevuld met zondaren. Een volmaakte Zaligmaker en volmaakte zondaren aan één tafel.¹

ds. A.L. van Zwet

Hier en nu

Toch is het Avondmaal meer dan een herinneringsmaaltijd. Bij het jaarlijkse gedenken van het Pascha werd geen uittocht nagespeeld of herhaald, maar het is alsof vandaag gebeurt wat toen is gebeurd. Dat woordje 'alsof' moet je dan niet opvatten als 'het lijkt net echt, maar dat is het niet'. Als kind deden we 'alsof' we politieagent, dokter of dominee waren. Nee, dit woordje 'alsof' wil juist iets van het geheim van *gedenken* onder woorden brengen. Bij *gedenken* is er sprake van een actualisatie van het verleden: het verleden wordt heden, dingen op afstand komen dichtbij. De betekenis die het 'daar en toen' had, krijgt een 'hier en nu'. Het is alsof het vandaag weer werkelijkheid is. Het wordt als het ware weer levend, er wordt nieuw leven ingeblazen. Daarbij kan het woord 'herinneren' je misschien helpen. Het wordt weer naar binnen gebracht, je brengt het jezelf te binnen. Innerlijk ben je er helemaal bij betrokken. Je hoeft het niet uit te denken, maar je mag het je heel letterlijk *indenken*. Bij brood en beker gaan niet wij naar Golgotha, maar wordt Golgotha bij ons gebracht. Het offer van Christus wordt in de tegenwoordige tijd present gesteld.

Het geheim – zien

Nu klinkt ons dat wellicht heel verheven in de oren, maar wat zie je ervan? Onze ogen zien niet meer dan brood dat gebroken wordt en wijn die in de beker geschonken wordt. En brood en wijn worden overhandigd en uitgedeeld. Daar heb je een belangrijk woord om over te mediteren. Het is maar hoe je kijkt!

'Want ik heb van de Heere ontvangen, wat ik u ook heb overgeleverd ...'

‘Met Mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed voed Ik uw hongerige en dorstige zielen, even zeker als voor ieders oog dit brood wordt gebroken en deze beker hem wordt aangereikt ...’

Aan het Avondmaal mogen we onze ogen de kost geven. In de eerste plaats om te zien dat ons iets *overhandigd* wordt. Het gaat van hand tot hand. Welke hand? Uit de eerste hand: de handen van Jezus! Zo is het aan Paulus overgeleverd. Dat is de heerlijke traditie waarin de Avondmaalstafel staat. Vanuit de bovenzaal in Jeruzalem naar de kerkzaal waar de gemeente vandaag aanzit. Je kijkt je ogen uit. Wat een bijzondere handelingen.

Het tweede is immers dat je mag zien dat voor ieders oog het brood wordt gebroken en de beker wordt aangereikt. Je zou in je ongelooft kunnen zeggen: ‘Nou én, dat zijn toch op zichzelf helemaal geen bijzondere dingen?’ Dat is begrijpelijk, en daarom verraadt dat kleine stukje z in – ‘... voed Ik uw hongerige en dorstige zielen’ – een groot geheim: tegenwoordige tijd! Christus is de aanwezige Afwezige. Deze *presentia realis* is werkelijk een mysterie: ‘Wij zien het, maar doorgronden het niet.’ Het is een geestelijke werkelijkheid, maar daarom niet minder werkelijk, niet zweverig of vaag. Ik zie een hand, een stukje brood en wijn. Ik zie doorboorde handen die naar mij uitgestrekt zijn, een gekruisigd lichaam en bloedende wonden. Door Zijn Geest is Christus aanwezig aan de tafel. Hij is Gastheer.

Het Avondmaal laat twee dingen zien: Wie God is en wie wij zijn. God is de heilige God, zonder zonde. Wij mensen zijn juist zondig. Dat kan ervoor zorgen, dat we helemaal niet met het Avondmaal bezig willen zijn. Zonde is geen positief begrip. Het Avondmaal is er echter niet voor bedoeld om ons te laten som-

beren over onszelf. De zonde heeft juist – gek genoeg – een zonnige kant. Onze zonde kan vergeven worden. En de Heere wil dat ook graag doen. In het Avondmaal zien we niet alleen een heilige God, maar ook een God Die ons van harte wil vergeven.²

- ds. M.J. Schuurman

Twee ogen – een traan en een glimlach

De Geest maakt het tegenwoordige tijd door gebruik te maken van je ogen. Dat geldt naar twee kanten. Anders gezegd: je kijkt als het ware met twee verschillende ogen. Iets daarvan horen we in het eerste deel van de zelfbeproeving, waar het kruis voor onze ogen verrijst als aanklacht tegen ons zondaarsbestaan.

‘De waarachtige beproeving van onszelf bestaat uit drie delen: ten eerste laat ieder bij zichzelf zijn zonden en vervloeking overdenken, opdat hij een afkeer van de zonde heeft en zich voor God verootmoedigt, want de toorn van God is zo groot dat Hij die niet ongestraft wilde laten, maar de straf ervoor door de bittere en smadelijke kruisdood heeft voltrokken aan Zijn lieve Zoon.’

Zelfbeproeving is geen introspectie, met de blik naar binnen met behulp van je eigen gedachten. Het gaat erom hoe God over mijn zonden denkt. Dat zie ik wanneer ik kijk naar brood en beker als tekenen van de aanwezigheid van Jezus Christus, de Gekruisigde. Zonde is zonde tegen God en geen dieptepsychologie die je wil brengen in de krochten van je bestaan. Je ziet de Gekruisigde: Hij hangt daar, een vloek geworden voor ons (Gal. 3:13). Zo serieus

neemt God de zonde. Je ziet in het licht van het kruis: ik verbreek van binnenuit de relatie met God steeds weer. God heeft het recht mij buiten te sluiten, zegt het woord vervloeking. Daarom welt in mijn ene oog een bittere traan, maar met mijn andere oog zie ik Zijn lieve Zoon als de Vervloekte in mijn plaats. Dat breekt mijn hart: de bron van de bittere traan in het ene oog en een traan van geluk en diepe vreugde in het andere.

Gedenken staat tegenover vergeten. *Gedenken* betekent: net zo lang kijken totdat ik Hem in het oog heb. *Gedenken* gaat samen met zingen: 'Halleluja, geprezen zij het Lam!' De vroegere aanduiding van het Avondmaal is prachtig: de eucharistie, oftewel dankzegging, lofprijzing.

Lezen

- Psalm 77:10: 'Heeft God vergeten genadig te zijn?'
- Psalm 77:12: 'Ik zal de daden van de HEERE gedenken.'
- Johannes 10:1-18: 'Ik ben gekomen, opdat zij leven hebben en overvloed hebben.'

Gebed om oog voor Uw liefde

God van alle goeds, ik prijs U voor de genademiddelen.

*Leer me Uw liefdevolle bedoelingen erin te zien,
en ook de vreugde en kracht voor mijn ziel.*

*U hebt een feestmaaltijd voor mij gereedgemaakt;
en hoewel ik onwaardig ben om plaats te nemen als Uw gast,
steun ik geheel op de verdiensten van Jezus
en schuil ik achter Zijn gerechtigheid (...).*

*Amen.*³

Toevlucht in Zijn verlossingswerk

Het zichtbare breken van het brood en het schenken van de wijn in de beker maken veel indruk op Rob Mook (1961) uit Veenendaal. 'In gedachten zie ik dan het vocht en het bloed van Jezus vloeien vanaf het kruis. Zijn lichamelijke lijden dringt dan diep tot me door. Hij heeft een speer in Zijn zijde gekregen, een doornenkroon op Zijn hoofd gedragen. Door Zijn lijden kunnen wij vandaag de toevlucht vinden bij Hem en in Zijn verlossingswerk. Dat is wat mij betreft de kern van het Heilig Avondmaal.'

Woorden tot aanmoediging

Tijdens de belijdeniscatechisatie werd voor Rob alsmaar duidelijker wat de betekenis is van het sacrament. 'Er werd bijvoorbeeld uitgelegd dat "het zichzelf een oordeel eten" niet slaat op het grote oordeel, maar dat dit een duidelijke aardse beproeving of straf kan zijn.' Het formulier om het Heilig Avondmaal te vieren, is voor hem van grote waarde. Opvallend vindt hij de werkwoorden die hierin te vinden zijn. 'Overdenken, beproeven, verootmoedigen, geloven, wandelen, eer en dank bewijzen, vermanen.' De woorden zijn volgens Rob niet tot ontmoediging, maar juist tot aanmoediging om het Heilig Avondmaal te vieren tot Zijn gedachtenis. 'De Heilige Geest bevestigt de tekenen en het hele lijden en sterven. In het formulier lees ik: "Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven." Dat is het totale verlossingswerk – er hoeft niets meer van mij bij.'

De strijd gaat verder

In de week voor het Heilig Avondmaal bezoekt hij met zijn vrouw Addie het bezinningsuur ter voorbereiding in hun kerkelijke ge-

meente. Tijdens deze bijeenkomst wordt er een meditatie gehouden en gezongen. 'Ook zien we jongeren of andere gemeenteleden die nog niet eerder aangegaan zijn. Dit geeft ons stof tot gebed.' Tijdens het sacrament is Rob zich ervan bewust dat het een instelling is om 'de gemeenschap der heiligen te beoefenen', maar dit kan hem ook afleiden van de tekenen. 'Na de viering ga ik het liefst zo snel mogelijk naar huis. Deze dag houden we vrij van bezoek, om ons te richten op wat we mochten vieren. Vanuit het Heilig Avondmaal komt de duidelijke opdracht naar ons toe om te vechten tegen de zonde. Het houdt niet op na de viering, de strijd gaat verder.'

11 Ooit zal het volmaakt zijn. We zullen geen brood meer nodig hebben, want Hij zal ons verzadigen.

Rob Mook

'Ik ben ervan overtuigd dat de viering altijd hetzelfde moet zijn, ook al gaan mijn gevoelens de hoogte of de diepte in.' De toegang is elke keer weer een geloofsbelijdenis, een roep van de Heere die vraagt om een ja-woord. Dit geeft Rob verwondering om het grote offer waardoor betaald is. Dit werd voor hem letterlijk zichtbaar tijdens een reis naar Israël. 'Bij de graftuin in de Hof van Gethsémané is een uitgehouwen kunstwerk te zien van een biddende man. Daar heb ik lang bij stilgestaan. Vlak bij de graftuin, bij de hof waar zo geleden is, zie ik een biddende Heiland. Dit brengt me naar het hogepriesterlijk gebed. "Ik bid voor hen. Ik bid niet voor de wereld, maar voor hen die U Mij gegeven hebt, want zij zijn van U" (Joh. 17:9). Hij moest intens lijden om de drinkbeker te kunnen drinken.'

Ooit volmaakt

Wanneer Rob deelneemt aan het Heilig Avondmaal, is hij zich er-

van bewust dat de Heere toekijkt. 'Hij toetst mijn gangen, of mijn belijdenis oprecht is.' Treffend vindt hij het om te beseffen dat Gods kinderen die Zijn geliefden waren, Hem zo nodig hadden. Het sacrament doet hem ook vooruitkijken. 'Ik kan me moeilijk voorstellen wat de bruiloft van het Lam zal zijn. De hemel is maar tijdelijk. Ik ben vaak geneigd om te denken dat ik naar de hemel wil, maar er komt een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Nu wordt het brood nog gebroken. Een belangrijk levensmiddel, al vanaf het Oude Testament. Manna dat uit de hemel regende, de toonbroden in de tempel. In het Nieuwe Testament brak Hij het brood en deelde Hij het uit. In Johannes 6:35 staat: "En Jezus zei tegen hen: Ik ben het Brood des levens; wie tot Mij komt, zal beslist geen honger hebben, en wie in Mij gelooft, zal nooit meer dorst hebben." Ooit zal het volmaakt zijn. We zullen geen brood meer nodig hebben, want Hij zal ons verzadigen.'